د اتمانخېلو جغرافيه.

جغرافيه د ځايونو مطالعه او د خلکو او دوي چاپيرىال ترمنځه اړيکي دي. جغرافيه هغه ساينس دي چې د مځکې د سطې تشريح سره معامله کوي. دغه شان د وخت د لوى قام پښتون هوم خپله جغرافيه ده او دغه جغرافيه کښې دننه قبيلوې جغرافيې دې. اتمانخېل چې کرړاني قبائل دي چې خپله لويه خاوره جغرافيه لري. اتمانخېل قبائل د پښتنو په لوى کور افغانستان کښې هوم استوګن دې سره سره کښې په د پاکستان د پښتونخوا نه واخله تر بلوچستانه ميشته دي. په پښتونخوا کښې په ډيرو سيمو استوګن دي. په پښتون خواه کښې ديو ځانله علاقه ده او دغه علاقه د انګريز په وخت کښې يو ازاد مځکه پاتې شوې چې انګريز ورته "انډيپنډينټ اتمانخېل کنټري" ليکلې د ديو علاقه زياتره [illegible] د ميندونو په منځ کښې واقع ده، د مشرق خواته د رانېزى او سمه رانېزى تر پولې پورې د سوات د سيند او د پيښور د ضلعي په منځ کښې غزيدلې ده، په دې سيمه کښې اتمانخېل قبائل ميشته دي.

لنډه دا چې اتمانخېل د نن وخت په د مومند په تحصيلونه ميشته دي چې يو ته امبار اتمانخېل وايي او بل ته لمن اتمانخېل يا پړانګ غار وايي دغه تحصيلونه د

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

باجوړ او د ملاکنړ د اتمانخېلو سره لګیدلې چې باجوړ طرف ته تر رود پورې دغه علاقه غزیدلې ده. او دغه شان د ملاکنړ هوم. یو خواه د تنګي منړا چارسدې نه دغه مځکه شروع ده چې دغه پوله یې له محمدزو سره ده اود باجوړ د قزافې او دانشکول کلې پورې مځکه او دغه شان د ملاکنړ د کوټ اکرې نه تر هریانکوټه پورې. او دغه علاقایي د اتمانخېلو په وړو څانګو ویشلي شوې.

بل خواه د اتمانخېلو خپله علاقه دا وس وخت د مردان سیمه کښې ده چې بهمرې څانګه د اتمانخېلو پرې میشه ده، دغه علاقه دغه سیمه په سنګاوو، کوهې، برمول، میاه خان، پیپل، تر خرکۍ یادیږي چې مکمل ورکښې اتمانخېل میشته دې دغه سیمه نه بهر تر لوند خوړه پورې میشته دې چې خټک ورسره هوم بشمول په لوند خوړ کښې استوګن دې.

بل خواه د دیو سیمه په اورکزۍ ضلعې کښې هوم ده چې خپله خاوره لرې او د اورکزو سره په خواه کښې ژوند کوې او خپله خاوره یې تذ ننه ساتلې ده، او پولې د اورکزو سره لرې. دغه اصل ټاټوبو نه اتمانخېل قبائل خواره شوې چې نن وخت کښې په دیر کښې لوۍ علاقې لرې چې شمېر یې تر ډیر حده پورې زیات دې اتمانخېل قبائل یو خواه د باجوړ د ترکاڼي قبیلې سره پوله لرې بل خواه د امبار طرف ته د مومند قبیلې سره پولې لرې او بل اړخ ته یوسفزو سره پولې لرې د مردان د سیمې اتمانخېل ګیر

(c) ketabton.com: The Digital Library

چاپېر پولې د خټکو او يوسفزو سره لري او په ډېر په سيمه کښې اتمانخېل خپلې علاقې نن وخت لري چې يه ډېر ځايونو کښې د يوسفزو سره ګډ پراته دي

په کوز وطن بلوچستان کښې په ضلع لورالای کښې هوم ميشه دي چې پولې د کاکړو سره لري او څه اتمانخېل د کاکړو سره ګډ پراته دي. د پښتنو به لوی کور افغانستان کښې په ځای ځای په ولايتو کښې ميشته دي او ورسره د پښتنو ګن شمېر نوري قبايلي ورسيبږي نور اتمانخېل خاوره واره تلې چې سوابې، سوات، شانګله، تر اټکه او بيا تر هيندوستانه خواره شوي.

کوم چې په لوی کور افغانستان کې اباد دي ځای په ځای اتمانخېل شتون لری په دغه اړه محمد حيات خان په خپل کتاب حيات افغانی کې وايې چې

(دی قبيلې څنی کورونه د کابل په شمال يعنی کوه دامن کې ميشته دي ... ددوي يو ښاخ کوچيان دي چې د سړو په مسم کې ننګرهار او په اوړی کې کابل ته راځي).

څه رنګه چې محمد حيات خان زکرفيو وکړو چې اتمانخېل د کابل په شمال کې استوکن دی خو دغه يوزينی ندی بلکی اتمانخېل د افغانستان په ۱۸ ولايتونو کې ځای پر ځای استوګنه لری.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویمه برخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۸۴۹.

د ۱۸۴۹ کال د اکتوبر په میاشت کې د اسسټنټ کمشنر لیفټیننټ ایچ بی لمسډن لخوا خبر ورکړ شو چې د بایزۍ د علاقې د اتمانخېلو کلیو په مشبته توګه د ټیکس له ورکولو څخه انکار کړی. او مقامی کوم چې به د انګریز له خواه ټیکس راټولولو هغه ته یې خبرداری ورکړه اتمانخېلو چې دلته به ټیکس هغستلو له نه راځی. دغه خبر د انګریز کمشنر ته وشه چې اتمانخېل د جنګ تیاری کی او له ټیکس ورکولو څخه یې انکار کړی. نه انګریز له دغه خطری لپاره زور راوستو چې اتمانخېل وزوری او ټیکس هغستل تري شروع کړی.

نه دغه وخت اتمانخېلو هوم خپل جنګی تیاری شروع کړو چې ګنګ یې چې دا انګریزان به ضرور له حملی لپاره راځی.

په دغه وخت کې د اتمانخېلو مشری ملکانو کوله چې اصف اتمانخېل د خرکی کلی وون

(c) ketabton.com: The Digital Library

ازاد خان اتمانخېل. قدرت شاه اتمانخېل. محمد علی اتمانخېل او غازی شاه اتمانخېل د برمول . کلی. کرم اتمانخېل او جلاب اتمانخېل د میاه خان کلی. جلال اتمانخېل د سنکاوو کلی او محبوب شاه اتمانخېل او طوطی اتمانخېل د پیپل کلی.

یاده دی وی چې خرکی میاه خان سنکاوو پیپل کوهی برمول دا اتمانخېلو مشهور کلی دی چې نن سبا د تحصیل کاټلنګ مردان په حصه کې شمیر دی.

د **۱۸۴۹** کال د ډسمبر په دریمه دغه انګریزی فوځ د لیفټیننټ کرنل جې براډشا سي بي تر مشری لاندې له پیښور څخه حرکت وکړو چې اتمانخېل زیر کړی. بل خواه اتمانخېل هوم خپل تیاری کړی د خپل وس مطابق چې د انګریز له فوځ مخنیوی وکړی.

په**۱۱** دسمبر کو لیفټیننټ کرنل برېډشا د اتمانخېلو په کلی حمله وکړه چې دغه حمله کې د پنجاب ۱۰۰ فوځیانو هوم حصه هغستی وه چې دغه انګریز فوځ مضبوط وي دغه جنګ د اتمانخېلو په سنګاو کلو شروع کړی. دغه سنګاوو کلې د اتمانخېلو ډیر په سخت ځای باندې میشته وو. شو چې لیفټننټ کرنل برېډشا د اتماتخېلو په کلی د دوانړه طرف نه او هوم له مخې طرفه حمله وکړه چې اتمانخېلو ځوانانو له خپل طرف نه ډیری حڅی وکړی چې انګریز په شاه کړی خو د انګریز د فوځ توپونه په مدد له وجې یې سنګاوو کلی وران کړی شه. د یو طرف نه یې انګریز فوځ ډیر سخت قېسم ډزې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کولی په اتمانخېلو چې هغه اړخ چې دغه کلې یې په درې طرفه ګیر کړي وو. دغه کې انګریز فوځ له خواه یو دسته د خپل فوځ د چپ لاس او د بل خوا حفظت کوو.

په دغه کې انګریز ته سخت نقصان ورسیده له انګریز د فوځ څخه وژني وشوې او ډیر پکې زخمان هون شه. انګریز لیکي چې دغه اتمانخېل کرنل بریېشا ډیر معمولي ګڼلی .وو خو پنځه ساعته هغوی د هغه ځای دفاع کړی وه.

په ۱۸۵۵ کې اتمانخېلو ځوانانو یو ځل بیا په انګریز فوځ باندی وړی وړې حملی شروع کړی چې په دغه وخت کې یې د انګریز له خواه چې کوم سامان تللو راتلو هغه باندی اتمانخېل ځوانانو حملی شروع کړی بلکی د دغه سامان لوټ کول یې شروع کړه ځکه چې انګریز په دی وطن قابض شوی وو چې پښتنو ته دغه قبول نه وه.

.

.په دغه بابله محمد حیات خان په خپل کتاب کې لیکی چې

مشریقی برخه کې بهمری ځانګې اولاد اسمعیل خېل داوت خېل او سه سمده میشته دي. د بهمري اتمانخېلو وسله والو کسانو شمیر د دوه زر وه تنو خواه او شاه کې دي. دوي ډیر لوټماران او جنګیالی دي خو د کال (۱۸۷۷) د جنوری په میاشت کې د انګریزانو د فوځ په زریعه او د پیښور کمشنر جان بیچر په تدبیر د هغوی قوت وځپل شو او وس دوی سره رعیت په ډول ګوزاره کوي. دوی لومړی د غلا او لوټ ماری سره مینه لرله او هندوان به یې نیول او له هغوی به یې د خوشې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کولو په بدل کې پیسې اخستلې . د میاه خان سیمی اوسیدونکی ملک ازاد اتمانخېل چې د ... د ډلې مشر وو د ګولی د لګیدو له کبله ګوډ شوي دي. د کوهی سیمې ملک محمد علی اتمانخېل یو معتبر سړی دی.

څه رنګه چې محمد حیات خان زکر وکړو چې اتمانخېلو ځوانانو به له دغه ځای چې کوم هیندوان یا انګریزان تیریدل اتمانخېلو به یې د لوټ کوشش کوو ځکه چې په دغه وخت کې انګریز په پښتون وطن راغلی وو او پښتون وطن یې د خپل لاس د لاندې راوستو کوشش کوو.

۱۸۵۱.

ناوی ډهنډ د اتمانخېلو په علاقه کې دي. د باجوړ په مځکه د مومندو په پوله د امبار علاقه کې چې د اتمانخېل قبیله د بوټ کور ځانګه اباد دی. د هغوی نه مشرق طرف ته د ارنګ او برنګ اتمانخېل پراته دی. د دې قبیلې خلک د پنجکوړي سیند (دریابې سوات) په جنوب غاړه د غره په لمنو کې په پراانګ غار ګنډیری نری او به سپین خړی ناوی ډهنډ کوټ ټوټۍ اګره مینه اریان کوټ کې هم پراته دی. اتمانخېل ساده سوچه بهادر توریالی او جنګیالی پښتانه دی نران غازیان دی. د فرنګی د راتللو نه روستو که قبائلو د فرنګیانو سره د خپلې علاقې په پوله او برید جنګونه کول. اتمانخېلو په غزا پسې مزي پسې پسې مزی کولی. د خپلی پولی او برید نه ډیر جدا د پیښور او مردان په علاقو کې د انګریزانو په فوځې کیمپونو حملې کولې. چنانچه هم دغه شان واقعاتو په وجه د ناوی ډنډ د غزا واقعه پیښه شوي وه. د دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزا د واقعاتو بیا نولونه نه وړاندي د هغه حملو بیا نول مناسب معلومیږی چه اتمانخېلو غازیانو د مردان او پیښور په علاقې کړي وی.

په ګوجر ګړی حمله د **۱۸۵۱** په اخر کې فرنګیانو د وادی پیښور او د ایسفزو د علاقې د پیمائش او نقشه کې کار شروع کړي وو. د ملک خلق پري سخت ناراضه وو ـ او مخالفت ته یي ملا تړلې وه ـ د دي ګران کار دمه "مسټر جیمز" نومی یو فرنګی اخیستي وه او د هغه د حفاظت دپاره د ګائیډ پلټنی رسالدار فتح خان خټک مقرر شوي وو ـ جیمز او فتح خان د پیمائش د کار دپاره سره د یو فوجی دستې د مردان ښار نه دوه میله شمال طرف ته د ګجر ګهړی په مقام دیره وو ـ چې د شپې په وخت کښې **مکرم خان اتمانخیل** د ناوي ډهنډ د دوه **۲۰۰ سوه** په اسونو سورو سورو غازیانو سره پري حمله اوکړه ، دغه وخت انګریز لیکي چې په ۷مه نېټه زمونږ فوځیانو د اسونو اوازونه واوریدل چې د اسونو د خپلو اوازونه وو. دغه کې د اتمانخیلو د خوا اواز اوکړی شه.

اواز اوشه چې څوک یې

جواب راغی چې ملګری

انګریز ته شک اوشه او رسالدار فتح خان خټک بیدار شه او له خپلي خمي څخه بهر شه چغې یې کړي چې دښمن حمله کړی ده. او خپلې توری ټوپکې یې بهر کړی. دغه کې مکرم خان اتمانخېل حمله ډیره زوروره وکړه چې ډیر فوځیان یې اوژل او څه پکې زخمان شه. دغه رنګه یې اسونه زناور هوم مړه او زخمیان شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جیمز په دهغه شپه چرته بل ځایی شپه وه. په دي موقع رسالدار فتح خان خټک ژوبل شو مګر مړ نه شو. بل طرف ته د ګائیډ پټنی څه سپاهیان مړه او څه ژوبل شول. او غازیان کامیاب واپس خپل وطن اتمانخېل ته راغلل. سر جاج بنګ هؤنې لیکی چي دا حمله د بهادر مکرم خان په کمان کښي شوي وه چي انګریز له خواه مکرم خان په جنګیالی او توریالی جنګجو یاد کړی شه. سر جارج مخکښي لیکی چي مکرم خان (اتمانخیل) د سرحد په بهادرانو کښي ډیر زیات بهادر یعنې زړور او وتلې شوي انسان وو.

۱۸۵۲.

په کال۱۸۵۲ کي اتمانخېلو د هشتنګر کي او د دوی د غرونو جنوب ته په مایره کي په پرله پسي د انګریز په زد بریدونه سره لوی مصیبتونه انګریز ته رامینځته کړل. د ابازی چارسدی قعله چي په کال ۱۸۵۲ کي جوړه شوي وه له انګریز له خواه چي د اتمانخېلو او د مومندو د لښکرو مخر نیوي وکړي. او په کال۱۸۵۲ کي یې اجون خان ته پناه ورکړه چي د تنګی خان وو. دا مشر یو نر ځوان وو چي له انګریز په زړ یې کړکه لرله او د تنګي کلي کي اوسېدو.

اجون خان به خپلي مځکي بغیر کرلی پرېښودل چي دغه انګریز ته خواخه نه وه ځکه چي انګریز به هغه وخت به د خلکو نه د فصل دي کیدلو څه حصه هغستته که چري دغه فصل به خراب کړي شه. نو اولټه به د انګریز له خواه د هغه سرې نه جرمانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغستې کيږدله. اصل کې اجون خان انګريز ته زور ورکولو چې څه له ستار واک لاندې ژوند نه کووم. دغه تسل هوم د اجون خان دانګريز سره په تيرو څه وجه له کېډله راغلي وو.

مخکې اجون خان د اتمانخېلو وطن ته لاړو چې او التته يې پنا وغستلله او اجون خان د انګريز له خوا انتظار کوو دغه وخت کې يې ځان سره يې نور هوم د انګريز له خوا تښتيدلي کسان د اتمانخېلو په وطن کې ځان سره ځای کړل.

په کال ۱۸۵۲ د اپريل د مياشتې په ۲۰مه شپه اجون خان د انګريز په زد د ۲۰۰ آسونو له اتمانخېلو ډلې سره د چارسدې په لوی کلي بريد وکړو چې د هشنغر مرکزي دفتر وو. دغه ډله د لمن اتمانخېل څخه راغلې وه. چې نن ورته پړانګ غار اتمانخېل وايي. په دغه بريد کې يو تحصېلدار اوژلې شه. او دغه حال يې د دغه تصېلدار د طرفدارو سره هوم وکړو چې د تحصېل نور اهلکار او فوځ هرڅومره چې وو هغه يې مړه کړل او دغه ځائې د انګريز له خوا يې ډير سرکاری مال هوم تالا کړل. چې انګريز ليکلي چې لوټ يې کړه. مخکې له انګريز له خوا وليکړې چې دي. لښکر په ابازی هم دغه وخت قبضه وکړه خو له څه وخت واپس اتمانخېلو وطن ته لاړل.

چنانچه د اتمانخېلو قبيلې د دې قسم حملوں او غزاګانو د لاسه چې فرنګی تنګ شه. دغه نه پس چې کله انګريز يره محسوس کړه په کال ۱۸۵۲ کې په ۲۸مه اپريل انګريز

(c) ketabton.com: The Digital Library

له خوا د اتمانخېلو خلاف د جګړې علان وکړو چې له پېښور څخه انګريز فوځونه . رااواښيدل پيل کړه.

دغه فوځې دسته له انګريز له خوا (سر کولن کيمپبيل) په مشرۍ کې کوله چا چې په ابازۍ کې پړاو واچوو او ډپټي کمشنر ايچ آر جيمز د فوځ سره وو. اول وارې يې په ناوۍ ډهنډ حمله وکړه. د دې مقام تعريف دا وو چې په ټولو قبائلو کې چې په هر ځومره مقاماتو د فرنګي فوځونو حملې کړيدې. په هغې کې ناوې ډهنډ ډېر مستحکم او مضبوط مقام وو. مخکې د دغه کلي نه ډېره پښه او مظبوطه قعله تاو وا چې دغه قعله د کلي څلور طرف ته وه. په دغه قعله ورغتل ډېر زيات ګران کار وون چې مخکې انګريز د دغه قعله په نيزدې فصله کې پړاو واچوو چې دغه کې لا جنګ شروع شوي نه وو. او انګريز فوځ له سامان ارسدا چليدو او اتمانخېلو سره په خبرو اترو کې د وخت اړولو کوشش کيدلې شه په دغه کې انګريز فوځ قعله ته ډېر زيات نيزدې شه چې چې اتمانخېلو ځوانانو او انګريزانو يو بل ليدلو بلکې اوازونه يې د يو بل هوم اوريدلې شه. دغه په منځ کې سمدستې د اتمانخېلو د ځوانانو د قعله نه پرې راوتل او د تکبير چغه يې کړه. انګريز مخکې بيانې چې دغه حمله اصل کې ده فوځ په خيمو وه چې سمدستې پرې راغله او وايې چې د دغه اتمانخېلو ځوانانو سره زمونږ په مقابل کې اصلحه ډېره کمه نه وه. دغه کې انګريز پهره دارو سمدستې د حملې خبر فوځ ته ورکړو. دغه کې انګريز فوځ سامان سمبالول کې وخت لږيدو. چې دغه وخت انګريز اسرار جي اين هارډنګ ډېره بهادرې وکړه خپل فوځ يې څه نه څه بچ کړو. جنګ اوشه

(c) ketabton.com: The Digital Library

. مګر انګریزانو چې په کوم سوچ راغلې وو چې مونږ به قعله ورانه کړو هغه پوره نه شه او ارمان یې هوم دغه رنګه پاتې شه. نو هر کله چې انګریز فوځ پوهه شه چې د دوی داسې وهل او له هغه ځای نه مخکې د دروازی د مقام په لاره تلل او مخکې د کوټ مینه ټوټی اګره نومی غرئیزه درو تنګو سختو او خطرناکو ځایونو ته دننه ورتلل او له هغه ځایې د لاس لاندی راوستل ګران کار دی. نو انګیز مخ په قبیله وکړه او د هسنغر ډیر مشهور کلی تنګي په مقام خپل پړاو ونیوو. خو دغه په نتیجه کې د انګریز له خوا یو جمعدار او څلور نور زخمیان شول.

اخر افغانی صېب لیکې چې.

هر کله چه دَ فرنګیانو فوج په تنګي بانده کېمپ او لګاوه..نو اُتمانخېلو په مشهور مرکزی کلی پړانګ غار ـــ ئ دَ حملے کولو اراده اوکړه .. داکلے دَ غاړے دَ اُتمانخېلو په قبلئیزه حصه کښے په داسے برېد دے چې دَ اتمانخېلو دَ غرونو په جنوبي لمنو کښے دَ هشنغر علاـــقے ته سېلمه او دَ اوتمانخېلو دَ امبار اُتمانخېل او دَ پنډپالئ مهمندو ته نزدے دے..دَ دے ځاـــ ئ دَ وهلونه دَ فرنګي غرض په آواره او دَ غره په لمنو کښے آبادو اُتمانخېلو طاقت ختم کول وو..په

پړانګ غار چه فرنګي کومه حمله کړے وه

تنګي ته دَ انګرېزانو برېګېډ فوج دَ وړاندے

نه راغلے وو..پنځه زره فوج ـــ ئ نور راجمع کړ. دَ دوئ

په مقابله کښے دَ اوتمانخېل ښکېالی وو..ورسره دَ

هغوي په اِمداد کښے دَ روانی (راونړی) قوم خلق وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

او څه دَ سپين اکبر بادشاه صاحب دَ لښکر غازيان وو. او دَ پړانګ غار غزا له هم اُتمانخېلو دَ امداد دَپاره

راغلي وو دغه ټول په شمار باندے درے زره ۳۰۰۰ وو

په مئ ۱۸۵۲کښے انګرېزانو دَ کرنل سرکولن کيمپبل المعروف په لارډ کلائيډ په کمان کښے . حمله اوکړه ..دَ فرنګي فوځ دَ ګنړيری او بازي کلي نوے کلو په منځ کښے په مېړه باندے دَ تنګی کلي نه شمال طرف ته حمله اوکړله ..دَ غره په لمن (کوه دامن)کښے اُتمانخېل قوم په مشهور کلي پړانګ غار ـــ ځ چپاوُ اوکړه له هغه ځايي پري اتمانخېلو ځوانانو حمله وکړه چې څو ورځې پر له پسي جنګ اوشه چې په دغه کې انګريز د توپونو ډزي په اتمانخېلو شروع کړي وې. د پړانګ غار په جګړه کې انګريز ته هوم کره نقصان وشه. چې ټوټل پکې ۱۸ کسان مړه او زخميان شه.

مخکې انکريز وايې چې د پړانک غار اتمانخيلو علاقه ډيره سخته وه چې لوړ لوړ غرونه وو.

دَ فرنګی فوځ په کلی ورـــغ وران ـــځ کړ..نور دَ غره درو ته دَ ښوتلو تاب ـــځ نه لېدو .. واپس شه. دغه لښکر کې د ټوټي اتمانخېل هوم مدد کړي وو د اجون خان او هغه د پلار حميدخان.

انکريز په ابازے نومی کلی ورغلل داکلے دَ درياـــځ پنجکوړه په غاړه دَ مهمند اودَ اوتمانخېل بربېد او دَ هشنغر په بره سر دی..دلته ـــځ قلا جوړه کړه . چه دَ اوتمانخېلو او مهمندو دَ حملونه دَ هشنغر د علاـــقے حفاظت اوکړلے شي لکه چه مخکښې ورته اشاره شوے ده کښے ده (رواني) قبيلے خلق په دغه ورځو کښے په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګنډېهرې کلي بانډے پراته وو..دَ فرنګي فوځ چه دَ پړانګ غار دَ جنګ نه راګرځېد په ګنډېرې ئے حمله اوکړه او کلے ئے وران کړله ..او دئے قام مشران ئے اونېول لېږے ورځے پس دَ رووانی قبېلے مشران راغلل..معافي ئے اوغوښته درخوست ئے منظور نه شه .. البته کرنل مېکسن چه په دغه ورځو کے ښے دَ پېښور کمشنر وو هغه ترېنه یوه اقرار نامه وغسته ..چه دَ انګرېزانو او قبائلو دَ دغ اقرار نامے مطابق دَ رواني قبېلے خلقو کړے دَ ګنډېرې نه اوچتے شوے او دَ جلاله (ضلع مردان)په مېره ئے دېره اونېوله ...جلاله ته درانی قوم اتېا ګنډېرې نه راغلے وے

په دوې کښے یوه کورېنۍ دَ پېرانو خاندان وه چه دَ

حضرت اخوند محمد قنداهاری کاکړ دَ ځوئ محمد صالح المعروف په پېر صالح اولاد دے ..دَ پېر صالېح زیارت په طورو مردان کښے ..دَ کورېنۍ دَ رواني قوم ستانه دار دي او په دي غزا کښے دَ پېرانو دَ دے کورېنۍ مشرانو ښه مردانه بهادري کړے وو..دَ رواني قوم سره یوه بله کوېنۍ چه ګنډېرې نه جلاله ته په کډه راغلے وه هغه دَ اخوند زادګانو کورېنۍ وه چه حضرت مېان صاحب محمد عمر دَ څمکنو دَ مشهور مرېد اخوند صوفئ عبدرحمان دَ دوه ځامنو اخوند زاده محمد صدېق او اخوند محمد رفېق اولاد دے ..دَ اخوندزادګانو په دے کورېنۍ کښے اخوند فقېر شاه دَ ناوی ډهنډ او پړانګ غار په غزا کښے شامل وو..اوبیا چه انګرېزانو ګنډېرے کلے وران کړ .. نو ..دَ رواني قام دَ غازیانو سره جلاله ته راغلي وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې پړانک غار یا لمن اتمانخېل کلي وران کړي شه اجون خان لالپوی ته جلال اباد ته کابل ته لاړو. او واپس اتمانخېلو ته په کال ۱۸۵۷ کې راغو چې یو ځل بیا یې د اتمانخېلو د وطن نه د بریډ پیل کولي اراده ولرله.

۱۸۶۶.

په کال ۱۸۴۹ کې چې د کرنل براډشاو په مشری کې د مردان په اتمانخېلو کوم فوځې اپریشن شوې وو او اتمانخېلو پکې مبارزې کړې وې. او په کال ۱۹۵۵ کې یې پرې ۲۰۰ روپۍ جرمانه لږولې وه او کلي یې وران کړي شوي وو. دغه ځای به اتمانخېلو د انګریزانو او هیندوانو سامان لوټ کوو. خو دغه اتمانخېل واپس خپل کلي په هغه زوړ ځایونو اباد کړي وو.

.

د کال ۱۸۴۳ د انګریز سره د امبیله په جګړه کې د اتمانخېلو ځوانان د انګریز په زد بونیر ته تللي وو کوم کلي چې د اتمانخېلو په مردان سیمه کې د ملاکنډ په سنګ پرا ته دي. هغه کلي چې میاه خان سنګاوو پیپل برمول خرکی دي. دغه کې میچر جیمز

(c) ketabton.com: The Digital Library

اویل چې دوی اتمانخېلو باندې سخت کاوایې وکړی چې په امبیله په جنګ کې یې
.ولې زمونږ په زد ودریدلې .

په مارچ ۱۸٦۴ کې یې پرې ۲۵۰۰ جرمانه ولږوله خو انګریز وایې چې دغه ملکان د یو
بل څخه لرې لرې ولاړ وو چې داسې معلومیده چې دوی په خپل منځ کې څه تسل لري.
خو وجه دغه جرمانه وه. مخکې انګریز وایې چې دغه جرمانه دغه کې جرمانه د
.ملکانو سخه ادا شوه .

چې کله واپس وطن ته لاړه دغه مشران د دوی په منځ کې اختلاف پیدا شه. دغه کې
څه ملکان خپل ځایونه بدل کړه چې باز ګل ملک کوهی ته لاړو او سمت ملک د کوهی نه
برمول کلی ته په کېږه شه. همدغه اختلاف بیا د پیپل کلي او میاه خان تر منځ وغځېدله
او له یوه لوري څخه بل لوري ته د کورینو منتقلې وشوه. او په دي توګه د کوهي او پیپل
.دوه کلي په میدان په مځکه پرا ته وو چې مخامخ ورته د برمول میاه خان او سنګاو وو

د جولای ۱۸٦۴ کې کې اسستنټ کمشنر له انګریز خوا اطلاع وشوه چې دغه یو طرف ته
.دوه کلي او بل طرف ته دری کلي په خپل منځ کې دښمنی راوانه ده .

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۲۱ اګست د کوهي او برمول په منځ کې جنګ اوشه چې له دواړه غاړې اتمانخېلو څخه وژنې وشوي او څه پکې زخمیان شه. دغه جنګ څه وخته پوری بار بار وشه چې .په خپل منځ کې په امن پاتې نه شه .

په کال ۱۸۶۵ کې په دوی جرمانه ولږیدله او څه ملکان یې ونیولي شه. خو دغه نه پس .انګریر خپل فوځ تیار کړو چې د سنګاو او برمول کلي تباه کړي .

د کال **۱۸٦٦** په ۷ مه جنوری د پېښور څخه د انګریز فوځیان راوتلل مردان ته او بله فوځې دسته له پیندۍ څخه راوتله او بله د ایبټ اباد څخه چې په نوښار کې د بریګیډئر جنرال ډنسفارډ او د پولیټیکل افسر کرنل بیچلر په مشری کې جمع شه. .دغه فوځ په بله ورځ مردان طرف ته راغي .

په ۱۹ مه نېټه دغه فوځ میاه خان طرف ته لاړو چې نیم فوځ یې پریخودو چې دغه کلي وران کړي باقې فوځ یې د سنګاوو په لوري بوتلو چې سنګاوو کلي یې هوم وران کړو .دغه کې دغه کلي وسوځولی شه. دغه کلي پلی د خان په وړاندې تبا شه .

یوازې د اتمانخېلو د مشران چې د شیرخانه او زومندی په دې یره وو چې زمونږ کلي به وسوزلی شي. په بله ورځ فوځ له میان خان څخه لاړو چې باراون راخکې شوي وو .

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو دغه کلي وران نه کړي شه په دغه کلي باندې د دوه کالو لپاره جرمانه ولږیدله.

.برمول کلي تبا شه. دیولونه یې په هاتیانو ونړیدل

په ۲۲ مه نېټه کمشنر د پلی له خانانو سره سیټلمنټ وکړو

.۱۸۷۸

د کال ۱۸۷۶ د دسمبر ۹مه نېټه د سوات په نهری کینال باندې ۱۰۰ تعداد کې اتمانخېل ځوانان راغله د میاں روکندین په مشرۍ کې او حمله یې وکړه چې هغه له کبله دغه حمله کې له انګریز له خوا وژنې وشوې او له کیمپ هغه ځایه وران کړي شه او له هغه ځایه اتمانخېل ځوانانو مال هوم په خپل لاس کې وغستلو. او له هغه ځای اتمانخېل واپس خپل وطن ته راوختل غرو ته. دغه د اتمانخېلو ټولنه د امبار او پړانګ غار د .بوټ کور ځانګې سره تعلق لرلو .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کال ۱۸۷۸ کې له انګریز حکومت له خوا غوښتنه وشوا چې دغه د سپري کلي باندې فوځې کاروايي وکړي. سپري هغه کلي کوم کې چې میاں روکنديين اوسیدو. او حکم وکړي شه چې دغه سړي ونیولی شي. دغه کلي د انګریز د واک لاندي د غلاقې سره په سنګ وو. دغه فوځې کاروايي داسې پلان شوه چې خبر چاته هوم ونشې. چې فوځ په پټه لاړ شې او خپل کار وکړي.

په کال ۱۸۷۸ فروري په ۱۴ مه نېټه یو فوځې دسته چې له کارفس افق ګائډ له څخه وه. د مردان د سیمنې نه دغه دسته راوانه شوه چې په اسونو سوارا وو چې هر انګریز فوځې سره د ۶۰ کارتوس مرمۍ وو. د دغه انګریز ټولنې مشري کیپټن ویګرام بیټې کوله چې ورسره کیپټن کاواګناري هوم وو چې پولیټیکل کمشنر پښیور وو.

په هغه لار یې نیولې وه کومه لار چې د ابازي او د تنګې خاص غټ سړک دی. چې په لګه فصله تنګې کلي ته نیږدې شه. په شمالی طرف یې د غرو نه واوړیدل او د سوات کینال له کرښې څخه تیرودو ورسته ۲ میله لرې د ابازي څخه او هلته ښکته شول اسونه یې د شپیته کسانو په واک کې پاتې کړو چې ابازي قعلې ته یې بوزي. باقې فوځ پیدل راوان شه. له هغه وریسته د په یو تنګه لار انګریز فوځ کوټل سپري ته ورسیدل. دغه ځای څلور سحت راورسیدل. دغه وخت سپو غپل شروع کړه چې مونږ وګڼل چې د سهر انظار وکړو. خو د معلوماتو څخه پولیټیکل افسر اویل چې میاه رکنديين به په جمات کې وي یا به د کور په برج کې به وي دا ځايې د کلي منځ وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سهر چې رڼا ولږېده انګرېز حمله وکړه او فوځیان د کلي په جمات ورغلل او جمات یې په خپل قبضه کې راوستو. عغه کې د میاه رکندین کور برج ته ورغلل چې هغه کې هیڅ څوک نه وو. دغه کې انګریز ته خبر وشه چې میاه رکندین د جمات په شا په یو کور کې پټنا هغستي هغه ځای فوځ وپس شه چې خلکو ته یې اویل چې اصلحه ټوپکې مونږ ته حواله کړی ګنی د چتونه به درته وسیزو. دغه وخت جګړه وینخته له انګریز او د اتمانخېلو. په دغه کې دفوځ له خواه یو کس د میاه رکندین وراره اویشو او بل یې زخمې کړو په کور. او دغه کې د فوځ له خوا میاں رکندین ته اویله شو چې وصله ګزار کړه. لګ سحت پس بل یو سړي په دغه کې له فوځ له خواه ویشتلې شه چې میاه رکندین شهید کړي شه ځکه چې انګریز ډیر په چال رنووتې وو یو خواه دغه کلي واله نا خبره وو بل د انګریز طاقت زیات وو چې هغه له کبله په کور کې ورته څو کسان اویشلې شه. دغه کې د پاسه غر نه ځوانانو په انګریز فوځ ډزي شروع کړي او فوځیان یې نشانه کړل دغه ننګیالو ځوانانو د مشرق په وچت غره پوزیشن اغستی وو. چې سخت جنګ اوشه. انګریز وایې چې دغه ځوانان نه څه خلک اویشتو شه. له انګریز له خواه هوم اویشتې شه چې زیاتره پکې زخمان شو.

دغه کې فوځ واپس ابازی قعلله ته لاړه

له هغه وریسه په اتمانخېلو د انګریز له خواه ۱۰۰۰ زر روپی جرمانه ولګیده

دغه کې د اتمانخېلو څانګې زیرکو او پخی کلو انکار وکړو او جرګه هوم ماته شوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۸۸۲.

په کال **۱۸۸۲** کې د سپرې کلې ځوانانو په یوریا ځل بیا برید کړي وو چې مال لوټ کړې شوي وو. او له هغه پس په دوی په دسمبر په میاشت کې له انګریز له خواه جرمانه ولږیده چې دغه جرمانه ۳۰۰ روپۍ وه ,

۱۸۹۵.

ه کال ۱۸۹۵ مه نېټه کې چې انګریز د دیر په لورې چترال تللو. اتمانخېل د انګریز خلاف مبارزه کړې وه چې اتمانخېلو نه غوښتل چې انګریز بره چترال ته لاړ شې. دغه کې اتمانخېل وو چې زیاتره پکې د اتمانخېلو شموزی ځانګه وه. مخکې انګریز وایې چې اتمانخېلو د تالاش دیر نه تر سدو دیر پورې زمونږ په فوځ او په فوځې سامان ډزې کړې وې. او خاص کر د دغه کال د اپریل په میاشت په ۱۳ مه او ۱۷ نېټه باندې.

انګریز لیکې چې په اپریل ۱۱مه نېټه مونږ د شکو کس په لار حرکت کوو چې دغه ورځ مونږ ته سخت پریشانی شوی وه په تللو کې. وایې چې مخکې مونږ شکوکس نه سدو او خونګی طرف ته تلو له سیند له پوره غاړه کوم خواه چې ظلم نومی ځای دی د هغه ځای

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتمانخېلو ځوانانو ډزې په مونږ وکړې چې مونږ یې بې ځایه کړو. مخکې وایې چې لیپټنټ کاکریل دغه ورځ د پل لاپاره ځای کتلو چې فوځ ته اسانتیا شې چې له دغه کېبله ځمونږ کار پوره نه شه.

په ۱۳ او ۱۴ نېټه په شپه اتمانخېلو په انګریز بریدن وکړو چې ډیر زیان یې ورته ورسو او اتمانخېلو ډیر په ننګ او غیرت باندې د انګریز خلاف جنګ اوکه. چې له انګریز له خواه ۲ فوځیان افسران او ۳ عام فوځیان اوژلی شه. چې دغه فوځیان کې لیپټنټ کرنل بیټې هوم شامل وو. د انګریز د فوځ څخه ۲۱ فوځیان زخمیان شه. دغه کې د اتمانخېلو ځوانانو څخه هوم شهیدان شوي وو چې ډیر پکې زخمیان شوي وو.

.۱۸۹۷

په کال ۱۸۹۷ کې اتنانخېلو د انګریز د ملاکنډ په پوسټ حمله ور شوي وو. چې زیاتره پکې دپړانک غار یا لمن اتمانخېل او شموزی اتمانخېل وو. ډیر اتمانخېل د مومندو سره هوم میلاو شوي وو د هډا مولا په مشری کې چې په شنکرګړ کې حمله کړې وه. او د شبقدر په جنګ کې یې پو حصه هغستې وه. دغه وخت شموزی اتمانخېل هوم د ملاکنډ چکدرې په حملو کې حصه هغستې وه او پس کې اتمانخېلو کوشش وکړو چې د پانجکوړی د سیند پل ونیسې او د انګریز د باجوړ په تللو یې سخت مخالفت لرلو. خو په دغه کې د انګریز فوځ د جنرال میکلیجان په مشری کې چې یو بریګیډ فوځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وو په دغه پل باندې ورسیدو. دغه نه پس جنرال بیندېن بلېږ ګوسم کلي ته راغې چې اتمانخېل دغه وخت جرګه وکړه چې مونږ به په امن اوسېږو. خو دغه جرګه کې له انګریز له خواه وصله وغښتلی شوه چې څه لګې ټوپکې ورکړې شوي خو زیاتو اتمانخېلو وصله ورنکړه. خو دغه کې جنرال سر بیندېن بلېږ د باجوړ په تلو بوخت وو چې خپل تلل یې جاري وساتل. دغه نه پس ۱۰۰ شمیر کې شموزی اتمانخېلو د ماموندو سره شامل شه چې په جنرال جافریز په کیمپ حمله وکړې. دغه کې د بوټ کور یا بوټ خېل اتمانخېل هوم چې په دغه وخت کې د انګریز له طرفه څه خاص جګړه ونه شوه. دغه کې سامان د ماندل اتمانخېلو د مرخنۍ څخه هغستې شوي وو چې دغه کلي واله د سوات په جګړه کې هوم شامل وو.

په ۲۷ جولایی باندې اتمانخېلو او سواتیانو سره په ګډه د کوتل په فوځې کیمپ حمله ور شوې وو چې او انګریز وایې چې سرې په سوات سیند اوړي او له نور لښکر سره یو کیږي. مخکې انګریز لیکی چې په دغه ورځ جنګ پوره ورځ راوان وو چې مونږ ته مشوره راکړې شوه چې دغه کیمپ پریخودلی شي کوم خواه چې د انګریز د فوځ ۳۱ پنجاب ایفینټري پرته وه. ځکه چې دغه د ملاکنډ د کوتل پوسټ لپاره ضروری وه چې په شمالی پوسټ باندې د لښکر له خواه غټی حملې شروع وې او دغه کیمپ کې فوځیان محفوظ نه وو چې ځان یې د لښمر څخه بچ پاتې کړی وو. دغه وخت کې د مردان د سیمې نه نور فوځ راورسیده. او لښکر کې اتمانخېل نور هوم په لوی تعداد کې شامل مړي شه. مخکې لیکې چې دغه مسلسل حملې د د لښکر له خواه د اګست ۲ مه نېټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورې ورسيدله. په دغه جګړه کې د اتمانخېلو ملک ميورو اتمانخېل شهيد کړي شه چې له اتمانخېلو له خواه يې مشري کوله په دغه حملوں کې. مخکې ليکې چې په دغه جګړه کې د عمره خان رور زين الله هوم موجود وو چې پس کې د هغه اس په زخمې حلات کې موندلی شوې وو. په لښکر کې شهباز خان د هشنغر اتمانزو سره د ۱۲۰ ځوانانو شامل شوي وو. مخکې انګريز وايې چې په لښکر کې زيات ځوانان د اتمانخېلو د کوهي مياه خان سنګاوو کلو نه هوم شامل شوي وو. مخکې انګريز ريپورټ کوي چې په دغه مسلسل حملوں کې زمونږ فوځيان ډير سخت ستړې شوې وو. د لښکر له خواه ځکه چې دغه د پښتنو ځوانانو لښکر په ډير جزبه او په ډير حمت سره چنګيدل د انګريز په زد. په دغه جنګ کې د اتمانخېلو د اتمانخېلو د اصېلو نه واخله تر شموزو پورې په پوره ډول اتمانخېلو شرکت کړي وو چې د خوا او شا نور پښتانه قبيلو پکې هوم په يو لښکر کې جنګيدلې وو چې دغه کې د سواتی اديزی د تالاش خلک باجوړی د ميدان او جندول خلک دوشخېل. چې دغه جګړه کې د پښتنو لښکر له خوه په چګدره بأندې ۵۰۰ سوا خوا او شاه شهيدان شوې وو. بل خواه وايې چې په چګدرې په غزا کې ۳۰۰۰ شهيدان د پښتنو د لښکر له خواه شوې وو.

د دير ليوی هوم څه مليشه په لښکر کې شامله شوې وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۲۹ جولائی انګریز د چکدری نه ریپورټ کوي چې میاه ګل لښکر کې شامل شوي چې دغه لښکر کې منکی مولا اتمانخېل بونیروال دی او وایې چې په دي وخت کې زمونږ .خلاف اتنانخېل رنیزی دوشخېل او څه پکې سواتی هوم شامل دی.

په ۴ مه اګست په نېټه انګریز ډېن ریپورټ کوي چې په چکدره او ملاکنډ کې چې کوم لښکر دی هغه کې اتمانخېل باجوړی سواتی رانیزی او دشخېل شامل دی چې په ملاکنډ باندې د لښکر تعداد شل زره دی او په چکدره کې اته زره دي. مخکې انګریز وایې چې په دغه چکدرې په جګړه کې د دیر لیوی هوم حصه هغستې وه خو د دوی .جعمدار زموتږ له پاره وژلې شوی دی په دغه جګړه کې.

اخر افغانې صیب څه داسې لیکې چې په کښې هر کله چه په ټولو قبائیلی علاقو باندې انګریزانو فوځونه ورواچول. جنګ ئې تود کړ. په ملاکنډ یې هم حمله اوکړه. سرتور فقیر غزا له راغے. د اتمان خیلو نمر ختیزه علاقه د ملاکنډ ایجنسۍ د سم رانړی زئ او سوات رانړی زئسره په پوله پرته ده نو په اتمان خیلو کښې هم حرکت پیدا شه. د ملاکنډ په جنګ کښې یې د سوات. دیر. باجوړ. مهمند د غازیانو سره پوره امداد اوکړ. ځوانمروی یې ښکاره کړه بهادری ئې اوکړه. کفار ئې اووهل د دغه جوم په بنا د په اخر کښې د کرنل ریډ په کمان کښې په اتمان خیلو باندې انګریزانو فوځونه حمله اوکړه دا حمله په دوه غاړے وه. یوه حصه فوځ سوات سیند په غاړه په قلنګۍ دره باندې راواوخت اګره. ټوټۍ. کوټ. مینه طرف ته راتاو شه. او بله حصه لښکر د درګئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه په آوره کښند اتمان خیلو د غرونو نه په جنوبي لمنو کښې په ناوے ډنړ. سپری. بوچه. او پړانګ غار حمله اوکړه. د ناوے ډنړ قلا چه به کښې نه وه وهلے شوې هغه ئې په دے جنګ کښې ورانه کړه. ځکه چه زیات غازیان هلته په اګره اوتړوتړئ کښې په جنګ کښې ګیر وو. ډ پړانګ غار اوسپری ابادی ورانے شو لے.

مخکې انګریز وایې چې دغه وخت د مرخنۍ په پیښه کې اتمانخېل په امن وو چې فوځ په باجوړ کې لا میشته شوې وو. دغه وخت د جنرال جیفریز جنرال جافریز په مشری کې اراده وکړه چې په انزرګی دغه فوځ اتمانخېلو ته نوتلو خو فوځ له په باقي باجوړ کې ضرورت وو چې هغه له کبله دغه د اتمانخېلو خلاف جنګ پاتې شه. خو انګریز له خواه اتمانخېلو ته داوړاندیز پیش کړي شه چې تاسو ټول تسلیم شی.

په نومبر ۲۲ نېټه اباڑی ته ولیبږلې شه د لیپټنټ کرنل مونټانارو په مشری کې چې د پړاګ غار د اتمانخېلو سره معمله وکړي. په ۲۳ مه نېټه د کرنل ریډ په مشری کې نور فوځ هریان کوټ ملاکنډ ته ولیبږل شه چې د بر تړوتړی لاندې دغه علاقه پرته ده. بلده ورځ د انګریز فوځ کوټ د اتمانخېلو کلي ته ورسیدل چې دغه ځای د کوټ اګری بر تړوتړی او د خانوړی د اتمانخېلو د ملاکانو سره یې جرګه وکه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دغه جرګه کې څه غوښتنې وشوې له انګریز له خوا په دې کې اتمانخېلو ۳۰۰ ټوپکه انګریز ته حواله کول هوم شامل وي. دغه نه پس انزرګۍ ته لاړه چې په غره په سر اتمانخېل وو خو دغه وخت له جرګې کېله هیڅ قسم تاسدم ونه شه. دغه کې په اګره کې د اتمانخېلو څخه وصله غونډه شوه چې کوم په جرګه کې ده وصلې خبره شوي وه.

.

په دسمبر ۱ مه کې انګریز فوځ بر ټوتۍ ته لاړو او له هغه ځای واپس کوټ ته راغلو. په خانوړۍ کې ګجر خان انکار کړی وو د وصلې له ورکولو څخه نو له هغه کور فوځیانو وران کړو.

په دسمبر ۴ مه نېټه فوځ له هغه ځای واپس په هریان کوټ او هیرو شاه باندې خکته لاړل. او کوم جرګه شرط چې وو هغه کامیاب شه.

په دسمبر ۲۷ مه نېټه د پړانګ غار اتمانخېلو جرګه جوړه شوا په ګنډیرې کلي کې چې هغه جرګه کې په اتمانخېلو ۲۰۰۰ روپۍ جرمانه او څه اصله انګریز فوځ ته حواله کول وو.

په دسمبر ۴ مه نېټه د پړانګ غار یا لمن اتمانخېلو باقې شرطونه ته تیار شه خو د وصله ورکولو څخه یې انکار وکړو. خو دغه کې په هغه اتمانخېلو چرمانه ولږېدله کومو چې فرنګې فوځ ته سخت نقصان رسولی وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

.کال ۱۹۰۸ او اتمانخېل

د کال ۱۹۰۸ کې حالات داسې جوړ شه چې پښتنو د خپلوا کۍ په غرض خپلې هلې ځلې کولې چې انګریز د دې خلکو له زورولو لپاره وخت په وخت بهانه غوختله چې دا خلک وځپې. دغه رنګه د کال **۱۹۰۸** قیصه ده چې په شاه یې ډیر اوامیل وو. دغه وخت د مومندو سره په ګډه د اتمانخېلو هلې ځلې شوې دې او د انګریز په خلاف یې میړنې خولې دي .

په ۱۹۰۶ کې د امبار اتمانخېلو او د مومندو حلیمزو او ترکزو د روحیې له مخې بې باوري لا پسې زیاته شوه. چې په کال **۱۹۰۶** په شبقدر کې د بریدونو لړۍ پیل شوه، په دغه کې د کوډه خېل بائزی د محاصیل په مشرۍ کې وو د امبار اتمانخېل د میرباز اتمانخېل او د حکیم په مشرۍ کې وو.

اتمانخېلو د ګومبټۍ **ملک میرباز خان** چې د **۱۹۰۸** کال په جګړه کې ټپې شوی او وروسته یې د انکریز له خواه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه بریدونه اول واری په جوګینی ۲۱ مارچ کې وشه چې دغه کې مومند وو. دویم ډیر غټ برید په ۹ اپریل په تنګی ابازی کې وکړي شه چې پکې له انګریز له خواه کور وران شوی وو.

په کال ۱۹۰۴ کې تنګې د ابازی سره نږدې برید وکړې شه چې له انګریز له خواه څلور سړی پکې اوژلی شه او یو کانټیبل پکې زخمی شه. او د دغه لښکر له خواه د ۳۰۰۰۰ روپو مالیت سامان لوټ کړی شه. چې په دغه برید کې د امبار اتمانخېل او کوډاخېل خېل بائزی مومند وو.

د دې بریدونو بریالیتوب د شکرګړ او د هغه په ګاونډ کې د هندوانو په منځ کې یو څه ویره رامینځته کړه او د دوی تر مینځ داسې اوازې راپورته شوې چې د پولې هغه غاړې یو لښکر راټولیږي.

انګریز مخکې وایې چې مومند له خواه د څه کولو توقو ځمونږ نه وه لښکر خپلو کورونو ته لاړو خو په ۳ مارچ ۱۹۰۷ کې په شنکرګړ په کلی برید وکړي شه. د مومندو په منځ کې د دی خبر سره د لښکر ځواک زیات شه. دوه سکوارډن ۲۱مه کیولري ته اردر وکړی شه چې له نوښار څخه د مومندو سرحد ته ولاړ شي. دوی د لښکر له ویشلو څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځو ورځې مخکې د مارچ په څلورمه شبقدر ته ورسیدل خو د دوی له رسیدو لږ وروسته داسې ښکاریده چې بحران له منځه تللی وو.

مخکې انګریز وایې چې په حقیقت کې ستونزه په هیڅ ډول نه وه ختمه شوي. اکسر برخه د لښکر خپلو کورونو ته تللې وو خو په دي کې څه لښکر چې نه یې غوغتل چې واپس خپلو کلیو ته ستانه شي. دغه لښکر چې د محاصیل میرباز اتمانخېل او حاکیم په مشرۍ کې یوزاۍ شوي وو. .دې ډلې د سوات او کابل سیندونو تر منځ د ځمکې پر سر د داوبا د بریدونو د پییل لپاره د وټکاکلو.

انګریز مخکې لیکي چې دوی په پر له پسې توګه درې ځلې شبقدر ته ځېلمه د هندوانو دوکانونه لوټ کړل. د انګرېزانو د لاس لاندې له خاورې لومړی برید د مارچ په ۲۴ مارچ هغه مهال وشوه، د مروزۍ کلی چې شنکرګړ په شمال ختیځ ته په شپږ کیلومترۍ پروت دي. دغه کلی باندې برید شوي وو چې دوه هندوان پکې ووژل شول او ډېر مالونه یې له ځانه سره یوړل.

یوه ورځ وروسته د میرزاده کلی چې له مروزي څخه دوه میله لیري. هوم دغه رنګه پري برید وکړی شه. خو په دغه لښکر د واپسۍ په لاره عسا خان او غلام خان د ډاګ حمله وکړه چې دغه عیسا خان او غلام خان همیشه د انګریز له خواه ملکري وو. دغه یوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

جګړه چې لښکر په کې ډېر سخت وځپل شو. او دغه لښکر د دغه حملې له کبله اخوا شه. .د مارچ په ۳۰مه کې لږ وخت وروسته، دې لښکر خپل دریم زوروره برید ترسره کړو. له شبقدر نه نهه کیلومتره سویل ختیځ ته په یوه کلي چلیکار کې د هندوانو .دوکانونه لوټ شول او لښکرې ډله د غنیمت په نیولو سره وپس شه

مخکې لیکې چې په مجموعی ډول د شبقدر او ابازی د انګریزی فوځی پوسټ مظبوط .کړي شه چې دغه فوځ په علاقه کې ګشت لپاره ازاد وګرزی دغه یې په ۱ اپریل وکړه

مخکې چې لښکر ته د فوځی ځواکونو د زیاتوالی علم وشه .د کوډا خېلو او د امبار اتمانخېلو چې ډېری لښکر یې په یوه وخت کې چمتو کړي وو. خپلو ګاونډیانو ته یې د مرستې لپاره غږ وکړو چې د انګریز فوځ که د دوي سیمو ته ننوځي. محاصېل د کوډا خپل مومند اول واری د میټۍ موسا خپل ته درخواست وکړو خو التته د غیرت خان اثر رسوخ زیات وو او دغه ملک د انګریز حکونت سره په ملګرتیا وو. نه د دغه وجې د ملاتړ ډېرې کمې ژمنې یې تر لاسه کړې. دغه وخت میرباز اتمانخېل همدې حال کې هڅه کوله چې په امبار اتمانخېلو او شاوخوا سیمو کې لښکر جوړ کړي او په غولام خان حمله وکړي کله چې دیو برید کوو په میرزاډیر کلي او دغه برید نه پس غلام خان په دې په لښکر حمله ور شوې وو بلکې لار یې ورته نیولی وه. خو په دې کې دوي لږه کامیابي ومنته. خو په دې مهال یې د افغان د ملیانو څخه مدد وغوښتو چې دا ځل یې کامیابي ترلاځه کړه . دوه نومونه چې مولا صوفی صاحب د بټېکوټ او حضرت صاحب

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بوټخاک نو دغه وخت په ننګراهار کې د جهاد لپاره اوازونه اوچت شه. قبایلو سمدستي د خپلو معیارونو په لور روان شول او په څو ورځو کې د خلکو ډلي وو چې ډیر پکې افغان خاصداران وو د افغان خاورې څخه بوهای ډاک او کمالي ته راوتلي.

د اپریل په دولسمه نېټه حضرت صاحب پخپله کوده خېل مومند ته ورسېد او د صوفي صاحب زوی د خپل پلار په نمائندګی حاضر شو. څوک ناروغه وو. دلته دوی د هزارناو مشهور شاکر سره د پام وړ ملکري سره یوځای شول پداسې حال کې چې محاصیل چې په وروستي بریدکې د خپلې ونډې په بدل کې د کوډا خیل د جرمانې د ورکولو په حال کې و، یو ځل بیا زړورتیا وښوده او په تیزی سره د لښکر سره یوځای شول.

اپریل په ۱۷ دغه غونډه دومره پراخه شوه چې سکوارډن کیوو یو کمان، او ۲ توپ او ۵۵۰ پیادل فوځ د لیپټنټ کرنل فین لپاره ولیږل شول او جنرال سر جیمز ویلکاک پخپله پېښور ته لاړ چې د نور ځواکونو بندوبست وکړي. د مچني قلعه د انګریز د ۵۰ په اسونو ناست فوځیانو او ۱۰۰ پیاده فوځیانو له خوا ونیول شوه او د مټا او ابازي تر منځ په ګړی صدر کې پوسټ جوړ کړی شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په همدې حال کې لښکر د انګرېزانو په لاس کې چې کومه خاورې وه په هغه لور حرکت پیل کړی وو او په ۱۷ مه د کندهار په دره کې وو. په اتلسمه نېټه اصلي لښکر په کمالي کې و او دلته حضرت صاحب په بله ورځ د غلام خان د کلی د ورانولو اعلان وکړو.

د اپرېل په ۱۹مه د دوی پرمختګ په دوو لارو د پر مخ روان و چې یوه ته یې د پنډیالۍ دره کې د ډاګ له منځه وړل او بله یې د حضرت صاحب تر واک لاندې د پنډیالي چې پخوا یې د ګوډ ملا شاکر محاصیل کوډا خېل مومند او **میرباز اتمانخېل** د ګاګ سوځول ترتیب کړی و. په ۱۹ مه دوي بیا د برجینا پاس ته لاړل چې چې دوی د شپه هغه خوا تیرا کړه.

غلام خان د لښکر په راټولیدو کې هڅه وکړه چې عیسی خېل او برهان خېل د خپل هدف لپاره وګټي خو دغو دوو قبیلو د دومره لویو ستونزو په مقابل کې له هغه سره مرسته ونه کړه. بیا یې خپل ورور ولیبړل چې له انګریز فوځ څخه د مرستې غوښتنه وکړي، خو له هغه سره مرسته کول ناسم وګڼل شوله او په همدې اساس یې د ځای د پیښودو پریکړه وکړه. هغه په حرکت کې له خپلې کورنۍ سره ابازي ته وتښتېدو. او التبه هغه ته د خپلې کورنۍ د استوګنې لپاره د قعلمه یوه برخه وړاندیز شوي وه، مګر د ځای په اړه د یو څه اختلاف له امله هغه پریکړه وکړه چې نږدې په یوه کلي کې پاتې شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخکې انګریز لیکې چې د همدې ورځې په ماښام د مټا په لویدیځ کې زموږ د پولې بانډې د پیندړیالی د لښکر ډزې وشوې چې بیا خبر میلو شه چې په ګړی صدر بانډې د شپې حمله کیدونکې ده د لښکر له خواه. دغه وخت لیپټنټ کرنل فین د ګړی صدر فوځ د اوتللو حکم وکړو چې تاسو د دغه پوسټ څخه راوځئ او مټې پوسټ کې یوځای شئ. خو دغه وخت تیاره شوه او دغه فوځیان لاه په لار وو چې ډزې پرې وکړی شوې. دغه کې انګریز وایې چې مونږ ته نقصان وکړې شه.

د 1 امه رائل وارویکشائر ریجمنټ له خواه یو فوځی اوژلی شه.

د ۱۵ مه پنجاب له خواه یو فوځی زخمی کړی شه.

د ۱۹امه لانسر له خواه یو فوځي زخمی کړی شه.

دغه انګریز فوځیان چې کله ورسیدل دغه وخت لښکر ځان نورو ځایونو ته ورسوو.

دغه له کبله سر جیمز ویکیکس فیصله وکړه چې ۲ توپونه او ۱۳۰۰ فوځیان د بریګیډیئر جنرال انډرسن په مشری کې د پښیور نه له شبقدر په طرف دغه فوځیان په شلم اپریل رازوان شه. په دغه شپه بانډې د مټه په پوسټ بانډې څه لږې ډزې وشولی له لښکر له طرفه. خو په ۲۱ اپریل د بادې یوریا ځل بیا د لښکر له خواه ډزې وکړې شوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې جنرل ویکاکک ارډر ورکړو خپل انګریز فوځیانو ته چې په توپ پرې ډزې وکړی دغه چې درې ډزې وکړې شوې له هغه له کبله لښکر لږ وخت لپاره ځانونه محفوظ کړه.

دغه وخت د حلیمزی مومند د جنرال ویلکاک سره جرګه وکړه او ویل یې چې حضرت صیب او د صوفی صیب زوی دا وخت په غلنی مومندو کې دی. او له دغه پس کې دغه جینرال دغه مشوره ورکړه چې دغه خلک دې جرګې ته حاضر شې.

لاره کې دا ملکان میلاو شه د دغه لښکر سره چې په شهباز کور کې وو.

په بیرته راستنیدو کې دوی د حضرت صاحب د غور خبر ورکړ چې هغه به حکومت ته اعلان کړې. پدې کې باید داسې خبرې شاملې وې

د ملاکنډ نه د وتلو

د غلام خان تسلیمیدل

دغه فوځ لرې کول

خو دغه کامیاب نه شه یو رنګه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه کې خبر هوم انګریز ته وشه چې میر صیب جان چې د کنړ وو هغه هوم لښکر سره شه په برجینه پاس کې. خو دغه کې جنرال ویکاک ته د شمله هیډکوارټر نه حکم وشه چې مومند خلاف فوځی کاوایې وکړه. په دغه شپه لښکر له خوا د ټیلوپون تار وشلولی شه او یو وړکې لښکر پري ډزې وکړې خو انګریز ته پکې څه نقصان نه وو شوي. په بله ورځ لښکر په برید وکړې شه چې پکې د انګریز له خوا ۲ فوځیان اوژلی شه.

دغه نه پس مخکې لیکې چې په باجوړ کې هوم لښکر جوړیدل شروع شوي دې. دغه کې انګریز فیصله وکړه چې مونږ له د لښکر باندې برید کول پکار دي. دغه کې بریګیډیر جینرال انډرسن د ابازی له خواه وټاکلی شه چې برجینه پاس کوور کړي او بل طرف کرنل اونوین ته امر وکړي شه چې شهباز کور مومند طرف په خپل لاس کړي. په بله شپه بیا له لښکر د طرف نه برید وکړي شه چې د انګریز له خواه پکې یو فوځې اوژلی شه. په دغه وخت د انګریز له خواه په ټول مومندو کې بدحال شه ټول خلک وځپولي شه.

په دي جګړه کې د ټول مومند لښکر چې ۸۴۲۰ وو. چې دا جګړه په ټول مومند کې پیل شوي وه.

د اتمانخېلو د امبار سیمې له طرفه **۱۰۰۰ اتمانخېل** لښکر وو.

پکې د ننګراهار وو. ۲۰۰۰ زره صافیان وو. او د کنړ لښکر ۳۰۰۰ وو. دغه سره ۳۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه د انګریز خلاف جګړه راوانه وه په مومندو کې چې دغه جګړه په ټول مومندو کې پوري شوه د صافو نه واخله تر اتمانخېلو پوری جګړه خپره شوه. چې خلکو ډیر په .میړنۍ سره جګړه وکړه خو له انګریز له خواه هوم کافي وزوریدل

لکه اخر افغانې صېب لیکې چې

په ۰ کښې د علاقه انبار اتمان خیل ښکته را پریوتل د پیښور په علاقه کښې ئې د فرنګي په) ځوکو حملې شروع کړي. انګریزانو د کرنل آیس. ایچ. ګاډ فرے پولیټیکل ایجنټ ملاکنډ په کمان کښې د غاړې په اتمان خیلو او پړانګ غار حمله اوکړه. ورپسې د اتمان خیلو ناکه بندي .(.ئې اوکړه

د مۍ د میاشت په ۲۰ مه نېټه نهقي د دوم غونډ په غونډ په رارسېدو سره جنرال انډرسن د شمال په لوري وخوځېدو او غونډیې د (عمرا) کلي د دویزو صافو او اتمانخېلو د یوې ډلې د سختې مقابلې سره مخامخ شو کومورو چې د یوې غونډۍ په سر مورچه نیولې او مخې ته یې یوه ژوره نالۍ وه. غازیان چې د ښۍ لورې د اووه پنځوسم وسله وال کنډک د چپ لورې د سکهانو د دري پنځوسم کنډک او په منځ کې د اتم نمبر غرني توپچي قواوو تر حملې لاندې راغلې وون د خپل سنګر نه په شا شوو خو کله چې انګریز لښکرې بیرته کلي ته ستنې شوې نو په دوی ورپسې راستانه او سخته جګړه یې وکړه. انګریزان لښکرې اعتراف کوي چې که څه هم د دښمنانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

(غازیانو) نه دوه سوه تنه مړه شول خو دوی په ډېرې مړانۍ تورېل په لاس خواه څه نوره جګړه کوله او کله به زمونږ قواوو ته سل ګزه نږدې را نوتل. د شپې له خواه څه نوره جګړه هم وشوه خو کومه خاصه نتیجه یې ورنه کړه.

په ۲۴ مې کال ۱۹۰۵ بانډې خبر ورکوی مومند فیلډ فورس له خواه انډین سټیټ سیکریټری ته چې د کارغه پوسټ نه. چې پرون فوځی بریګیډ د لارې نه شاتو خپل ته په وړوکې جرپ بانډې منتقل شه. او مخکې وایې چې د امبار اتمانخېل ډیر سخته مورچه نیولی وه چې کم از کم **۲۰۰۰ اتمانخېل** وو چې د ناوکی خلک پکې هوم وو. وس هغیو دغه ځای نه منتشر کړي شه چې د اتمانخېلو خواه پکې تر پینځه پنځوست وژنی شوی او وایې چې مونږ انګریز فوځ ته هوم نقصان د وژنو په شکل کې شوي دي.

مخکې انګریز وایې چې مونږ د سهار ۹ بجو د ۲۲مه پنجاب له خواه له ۲ توپونه سره زوړ ځای پریښودو ګومبټۍ ته لاړه او د میرباز خان کور مو وران او ویچاړ کړو. او بیا ۱۰ بجو کې فوځ کوټه طرف لاړو.

په ۱۲ بجو کې زمونږ فوځ د غټ نور ځایي فوځ سره میلاو شه. بیا فوځ د دانش کول په غاړه د ملا کلې ته لاړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انګریز د رسمي اسنادو په ویناد مې میاشتې په ۲۳ نېټه د ازاد سرحد د قبایلو یوې دوه زره کسیزې قوې د امبار د سیند شی لورې ته انګریزي قواوو په مقابل کې ټینګې مورچلې نیولې وې او د دوی د اووه پنځوسم وسله وال کنډک یو ویشتم او اتم نمبر غرنۍتوپچي قواوو سره یې جګړه وکړه.

د مې د میاشتې په ۳۱ مه نېټه سره غزال هغه وخت پایې ته ورسیده کله چې د سر جیمز ویلکاک انګرېزي لښکرې په شا تګ او ستنېدو ته مجبوره شوې. د انګریزي قواوو د روسنیو شلو ورځو تلفات په لاندې ډول ښودل شویدي

:

انګرېزي قواوې ۵۲ مړه ۴۲ زخمیان

هندي قواوې ۴۵ مړه ۱۷۲ زخمیان

اخر افغانی صیب لیکي چې

ورپسې په کال کښې د علاقه غاړه اتمان خیل ترخپل منځه ورانه راغله او په هغه کښې ئې د (فرنګیانو علاقه تالا کړه. ورپسې په کال کښې د انبار اتمان خیلو او غاړه اتمان خیل راکوز شوه د هشنغره کلی اتمان زئ ئې تالا کړه حوصله ئې زیاته شوه تر پېښور پورې د پولیس څوکئ به ئې تالا کولی. د اولنۍ جنګ عظیم ورځې وې فرنګي په ځان وو. غږ ئې نه شه کول. اخر د چې په جرګو مرکو په کال کښې هیله اتمان خیل قلار شول. البته د غاړې اتمان خیل ئې درې زره روپۍ جرمانه کړل. په نوم جرمانه وه ادا نه شوه. په کال کښې د غاړې اتمان خیلو او د مشرقي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتمان خيلو د علاقې سروے شروع شوه. اتمان خيل راپورته شول خو څه لوئ جنګ ونه شه.

۱۹۰۹.

په کال ۱۹۰۹ کې اتمانخېلو د حکيم خان په مشرۍ چاسده کې بريد وکړو چې هغه بريد کې يې هيندوان هوم وتختول. چې بيا هغه هندوان اتمانخېلو پريخودل.

۱۹۱۰.

په کال ۱۹۱۰ جنوری ۳مه نېټه باندې د امبار اتمانخېلو د انګريز سره جرګه وکړه په پيښور کې چې مونږ اتمانخېل به د انګريز د لاس لاندې علاقوں باندې بريدونه نه کوو. او دغه جرګه کې ورته دا هوم اويلې شو چې کو هيندو چې اصېل اتمانخېلو تختولی دي د انګريز د علاقې نه د هغې لپاره به ممکن کوشش کوو.

په مارچ کې بيا د اصېل اتمانخېلو له خوا هوم خوايش وکړي شه چې په امن باندې خبرې اترې پکار دی. او دغه کې دويمه غټه جرګه د امبار اتمانخېلو په پيښور کې په مارچ ۳۰ مه اوشوا د انګريز چيف کمشنر سره..

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹۱۵.

په ۱۹۱۵ اګست په میاشت کې اتمانخېلو او سلازو په ګډه د دیر پانجکوړی په پل حمله وکړه چې د باجوړ له پاره یې خنډ جوړ کړو چې د کال د اخیره پورې په قوت کې پاتې شو

۱۹۳۰.

کله چې د قصه خوانۍ د پښتنو د وجلو پېښه وشوه په ۲۳ اپریل ۱۹۳۰ کې په دغه په تسل په مۍ ۱۹۳۰ کې د پانجکوړی په مقام اتمانخېلو ډیر لوی تعداد سره مظاهری وکړی او د باجوړ اتمانخېل د انګریز سره د تسل لپاره راوتلل. دغه سره سره د اتمانخېلو لښکر د غرونو نه کوز شو هشنغر کې د تنګی کلی ته ورسیدل خو دغلته په لښکر باندی د انګریز د رائل ائرپورټ فورس په مدد د جازونو بمبارياني وشوی چې لښکر د مخکې راتلو نه په قلار کې. خو د اتمانخېلو د ځوانانو لښکر د واپس راتلو پر ځای د جندی خوړ باندی مورچې جوړیکړی او دغه لښکر یې منتشر کړی. دغه لښکر په داسې حال کې منتشر شوې وو چې له انګریز له خواه پری په جازونو بمبارياني شروع شوې.

لکه انګریز لیکې چې د اتمانخېلو د لښکر خبر راغی چې په سوات په سیند اتمانخېل راغونډ شوې دي. چې مونږ پرې په مۍ ۳۱ مه کې د سوات سیند په غاړه په بمباری د رائل ائر فورس له خوا وکړه. چې دغه لښکر په جندی خوړ کې ښکاره شه په جون ۱ مه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې په ۲مه نېټه مونږ پرې بمبارې وکړه چې بره د اتمانخېلو په کلو هوم وشوا. مځکې وایې چې مونږ په جندی خوږ په لښکر باندې دشپې هوم بمبارې وکړه. مځکې انګریز وایې چې مونږ فصله وکړه چې د اتمانخېلو د کوم کلو نه لښکر راوچت شوې چې په هغه کلو باندې هوم بمبارې وکړو. وایې چې مونږ په ۱۷ او ۱۶ نېټه بمباری په برنګ اتمانخېل سیمه باندې وکړه. دغه وخت کې انګریزانو خپلې سیاسي حربې هوم استعمال کړی.

خو په جولای په میاشت کې فقیر صیب د علینګار یو ځل بیا د اتمانخېلو لښکر جمع کړو چې په دغه لښکر کې د اتمانخېلو ماندل شموزی علیزیزی او اصپل وو چې په سوات په سیند په جنوب کې دغه لښکر وو. وایې چې ځمونږ د رائل ائرپورټ فورس د نظر د ساتلو لپاره لاړو چې د هغه ځایه پرې اتمانخېل ځوانانو ډزې وکړې. مځکې انګریز وایې چې مونږ په ارنګ اتمانخېلو باندې په اپریل ۱۳ مه په کلو بمباریانې وکړې. په ۱۷ نېټه علیزو اتمانخېلو دباره سوات سیند باندې وغوښتل چې ماندل او شموزې اتمانخېل له وس هوم په جنوب کې دې چې په ۱۷ نېټه یو ځل بیا بمبارې وشوا.

انګریز لیکې چې د ریسالپور د هوای ډغر نه به مونږ تلو یو ورځ به مو په اتمانخېلو بمبارې کوله او بله ورځ به مو په وزیرستان کې په محسود کوله لکه وایې چې ۱۲ جولایې په محسود بمباری. په ۱۳ او نېټه په اتمانخېلو. په ۱۴ نېټه د اتمانخېلو په لښکر او دغه شان په ۱۶ بیا په محسود قبیلې. او په ۱۷ نېټه بیا په اتمانخېلو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لښکر د ۱۰۰۰ ځوانانو وو. دغه فقیر علیینګار او اتمانخېل په جندی خوړ کې مورچه زن شو او د هغه ځای یې په انګریز فوځ باندی د وینو تویولو سلسله جاری وساتله دغه وخت سرکاری علاقې ته هوم ډیر نقصان ورسیدو اخیر کې انګریز فوځ د کرنل سکاټ په مشری کې ډیر غټ فوځ له انګریز له خواه تیار کړو چې تنګی ته یې راولیګو چې په قبائلی لښکرو یې د توپونو ګولۍ ورول شروع کړه دغه نه پس لښکر منتشر شو چې په دغه جنګ کې ډیر قبائلی لښکری ځوانان شهیدان شو او ډیر زخمیان شو خو قبائلو هوم دغه فوځ ته ډیر نقصان ورسولو .

ژمونژ مجاهدین نومی کتاب کې عبدلحلیم اثر افغانی لیکی چې په کال ۱۹۳۰ کښې دا سیاسی تحریکونه اثر قبائیلی علاقو باندې اوشه. نو د ارنګ برنګ اصیل نومی اتمان خیل او د انبار بوټ کور نومی اتمان خیل په اګره او په پړانګ غار راښکته شول او د هشنغر په برید په جندی خوړ پریوتل مورچې ئې اولګولی انګریزانو ورپسې سمدستې لښکر اوکړه. په اګره او په پړانګ غار باندې جنګ ډیره سخته مقابله اوشوه. د اګره په جنګ کښې د ملاکنډ پولیټیکل ایجنټ میجر جے. ډبلیو. تهامس ګلور. ائ. اے. اے. قتل شه. انګریزانو په اګره باندې د هوائي جهازونو ګوله باری اوکړه. ورپسې د کوټ مینه نه ئې سړک شروع کړ په ټوټې ئې اګره ته او ساوه قدم په قدم جنګ وو اصیل ځانګه له اتمان خیلو ښه مړانه ښکاره کړه. چه اګره په جنګ او هلې شوه د پړانګ غار محاز هک کمزورې شه. د قبائلې غازیانو لښکر واپس شه. غازیان د جنګی قید یانو په شکل د فرنګې په لاس پریوتل په اګست ، کښې جرګه تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخه شوه. قيد يان ئې راپريودل. البته چې د غازيانو کومه وسله فرنګي له په لاس ورغلې وه هغه ئې غازيانو ته واپس نه کړه.

د اګره په غزا کښې يو نوي روحاني پېښشواد عليينګار فقير راښکاره شوی وو. ډير شهرت ئې موندلو ډېر. هغه په اګست ۰ کښې د پړانګ غار په لار په پيښور د غزا کولو خيال لرلو لېکن د اتمان خيلو په الينګار په فقير اعتبار نه وو لار ئې ور نه کړه.

۱۹۳۲.

په کال ۱۹۳۲ کې دير د نواب او د اتمانخېلو او ورسره سلارزی جنګ وینختو چې د اتمانخېلو او سلارزو د لښکر مشري عليينګار فقير کوله. د ۱۱مه سپتمبر او په ۲۷ مه په منځ کې دغه لښکر له خوا د چترال روډ له انګريز لپاره په خطره کې وو. مخکې وايې چې مونږ ته د شموزی اتمانخېلو له خوا ډير مزحمت مخې ته راغلی وو. چې د انګريز د بانړکی کيمپ ونړول شه. او په ۱۷مه نېټه په دغه لښکر په کلو مطلب د اتمانخېلو په علاقو د فوځی رائل ائر فورس له خواه بمباريانې وشوې.

۱۹۳۴.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په جولایې ۳۱ مه نېټه فقیر علینګار د ۲۰۰ سوا اتمانخېلو ځوانانو په مدد سوات سیند نه پوره غاړه په ملاکنډ علاقه راغله چې د مخ نیوې لپاره سوات لیوې ولیږلې شوه چې دغه کې له لښکر له خواه ځوانان زخمیان شولی له هغه له کبله دغه لښکر واپس اتمانخېلو ته راواړیدل. د دغه سوات لیوې له په مدد کې د انګریز له خواه ۲۲مه ګورخا رائپلز دسته راغله او د انګریز رائل ائرپورټ فورس راغې چې کتنه وکړي د دغه غلاقې. په دغه ورځ د انګریز د رائل ائر فورس په فوځې جاز بانديې د لوی اګري اتمانخېلو ډزي هوم وکړی چې په جواب کې د رائل ائر فورس له خواه بمونه .ورغورځیدل په اتمانخېلو کې .

په دغه کې انګریز اویل چې دباره لوی اګره اتمانخېل په ملاکنډ علاقه کې شامل کول پکار دي. چې په دغه کې د کوټ اتمانخېلو نه واخله تر اګری اتمانخېلو پوری سړک هوم شامل وو دغه سره دا فصله له انګریز له خواه وشوا چې په دغه علاقه یو فوځې پوسټ هوم جوړول پکار دي چې په اتمانخېلو نظر وساتلی شي. د اتمانخېلو لښکر یو ځل بیا د سوات په سیند راوغوتل چې برید یې د انګریز په زد وکړو. په فروری په میاشت کې چې فوځ په د قلنګی لپاره توجو مرکوز کوله. چې دغه کې رائل ائر فورس د پاسنه کتنه کوله. او دغه فوځ د جازونو په مدد دغه پوسټ ته داخلیدو نو .د لښکر له خواه مزحمت اوشه چې دوانه غاړي وژنې وشوی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کال ۱۹۳۴ اکتوبر ۹ مه نېټه کې اتمانخېلو ځوانان د علیینګار فقیر په مشرۍ کې برید وکړو کله چې د چترال انګریز فوځ یو په وپسۍ کې وو. دغه ځوانان د پانجکوړی په سیند راواغتیدل د باجوړ اتمانخېلو نه خو نواب لیوي او د انګریز رائل ائر فورس په مدد دغه د اتمانخېلو د ځوانانو لښکر واپس باجوړ ته وتمبولی شه. دغه کې د انګریز له خواه خواه توپونه ارټرلری هوم استعمال شوا چې دغه له .کبله اتمانخېلو ځوانان کې څه ځوانان شهیدان هوم شه.

د کال ۱۹۳۴ کې په نومبر ۸ مه نېټه علیینګار فقیر له طرفه انګریز ته مشکلاتو کې کمی راغلی وو ځکه چې د دیر د نواب په قعله چې کومی حملی کړی وی هغه یو رنګه ناکامي شوې وي چې دغه وجه یې کیدلي شوه. خو یو ځل بیا د الیینګار فقیر غوښتل چې کیسکنۍ او دره کې حملے وکړي او دغه لپاره یې د شموزۍ اتمانخېلو جرګه راوغښتله خو دا واري اتنانخېلو امادہ نشو نو هغه ځی علیینګار فقیر د سالارزو وطن ته لاړو چې بیا پښت ته لاړو.

.۱۹۳۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګریز لیکي چې په کال ۱۹۳۵ کې فقیر علیننګار د اتمانخېلو ځوانانو سره یو ځل بیا لښکر تیار کړو چې په اګری اتمانخېلو کې چې کوم فوځی سړک جوړیږي د فوځی پوسټ لپاره چې هغه پوسټ ورانه کړی او دغه سړک نه دغه انګریز فوځیان په قلار کې. په دغه موقه د نوښار نه د انګریز فوځی دسته راغله چې دغه لښکر منع کړی وایې چې دغه فوځي دسته د اتمانخېلو له طرفه ډیر ځیان ورسیدو او ډیر په مشکله دغه فوځی دسته ورسیده. چې په اپریل ۱۱مه نېټه د انګریز پولیټیکل ایجنټ مسټر ډبلیو ایچ بیسټ له اتمانخېلو له خوا اوژلی شوا. دغه کې له انګریز له خواه فوځیان او لیوی هوم اوږلی شوا چې زیاتره پکې زخمیان شه. پس کې دغه سړک په جون په میاشت کې د انګریز له مکمل شه خو قبائلو اتمانخېلو ډیر مزمت خودلې وو چې دغه کې ډیر زیان رسیدلې وو انګریز ته چې خپله انګریز وایې چې مونږ په دغه دوران .کې ډیر د نقصان سره مخامخ شوي وو

په ۵ اپریل ۱۹۳۵ کې د قبائلی لښکرو په مدد ډیری حملی په انګریز فوځ کولی او کامیابی حملی وی. او له انګریز له خواه بار بار دهمکیانی ورکیدلی خو فقیر علیګار د دغه دهمکیانو هیڅ قسم پروه نه کوله له دغه وجې فقیر علیننګار د اتمانخېلو لوی اګری علاقې کې پناه وغستله. له انګریز له خواه د سوات لیوی د علیننګار فقیر پر زد راولیګله خو د قبائلی لښکر په راتلو سوات لیوی واپس په تیښته شه. په فروری میاشت ۱۹۳۵ کې د انګریز د فوځ نوشهره بریګیډ یې جګړی لپاره ولیږلو. دغه علاقه ډیره سخته وه دمره سخته وه چې اسونه ورته خیجول هوم ګران وو. د ۲ میاشتو لپاره انګریزی فوځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خواه شاه واغوتيدو خو علاقه سخته وه او ډېره ګرانه ورته هوم وه. ۵ اپریل باندی لښکر د انګریز فوځ سره په ډېره جزبه جنګ وکړو. دغه جنګ د قعلله هری خواه او شاه کې وشه. چې دغه دفاع د انګریز د فوځ رائفل کمپنی کوله او ګورخه پلټن کوله. د ډول په غګولو لښکر د اسلام دره غونډ طرف ته مخکې شه. بیا په دری خصو کې دغه ویشلی شو یو د مشرق بل مغرب او ۳ دسته هوم دغلته ودریدل چې څه رنګه تواره خوره شوه لښکر د انګریز د فوځ په څوکۍ ورغلله او هیڅ قصم پروا یې ونکړه چې چاځونه بمبارۍ کويل او یا دښمن په مشین ګن ډزی کوی خو جنوبي طرف نه د قعلله دروازی ته راورسیدل ځنی ځوانانو پکې د انګریز فوځ نه مشین ګنی او ټوپکی هوم په زوره واغستلی. دغه کې پلاټون کمانډر صوبیدار هوم وژلی شه. او ډېر فوځیان یې هوم اوژل او زخمیان یې کړه. دغه کې خبر بریګیډ کمانډر ته وشه چې حرکت کې راغی چې په توپ خانون یې ډزی شروع کړی په لښکرو دغه کې صحر شه چې په وار وار به قبائلو حملی کولی او واپس به غرونو طرف ته تلل.

انګریزانو له دغه وخت کمک له نور فوځ راغی چې بار بار یې په فقیر علیینګار حملی وکړی خو فوځ ته څه کمیابي میلاو نه شوه. بیا فقیر علیګار د شموزو اتمانخېلو جرګه راوغوختلله. ډېر وخته پوری د علیینګار فقیر د انګریزانو د تنګ کولو کوشش وکړو. ارتهر سونسن په خوله چې انګریزانو تسلیم کړه چې د لویا کری مهم هغه منظر چې وو که ډېر نه وو خو په منځ کې ډېر خوفناک وو څه رنګه چې په امبیلله جنګ کې سرنیول چمبېر لین او ملاکنډ کې چې جنرل بائډن بلډ دغه خوفناک منظر لیدلی وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

فقیر د علیګار .

په ۵ اپریل ۱۹۳۵ کې د قبائلي لښکرو په مدد ډیری حملې په انګریز فوځ کولی او کامیابي حملې وی. او له انګریز له خواه بار بار دهمکیانی ورکیدلی خو فقیر علیګار د دغه دهمکیانو هیڅ قسم پروه نه کوله له دغه وجې فقیر علینګار د اتمانخېلو لوی اګری علاقې کې پناه وغستله. له انګریز له خواه د سوات لیوی د علینګار فقیر پر زد راولیګله خو د قبائلي لښکر په راتلو سوات لیوی واپس په تیختنه شه. په فروری میاشت ۱۹۳۵ کې د انګریز د فوځ نوشهره بریګیډ یې جګړی لپاره ولیږلو. دغه علاقه ډیره سخته وه دمره سخته وه چې اسونه ورته خیجول هوم ګران وو. د ۲ میاشتو لپاره انګریزی فوځ په خواه شاه واغوتیدو خو علاقه سخته وه او ډیره ګرانه ورته هوم وه. ۵ اپریل باندی لښکر د انګریز فوځ سره په ډیره جزبه جنګ وکړو. دغه جنګ د قعلې هری خواه او شاه کې وشه. چې دغه دفاع د انګریز د فوځ رائفل کمپنی کوله او ګورخه پلټن کوله. د ډول په غګولو لښکر د اسلام دره غونډ طرف ته مخکې شه. بیا په دری خصو کې دغه ویشلی شو یو د مشرق بل مغرب او ۳ دسته هوم دغلته ودریدل چې څه رنګه تواره خوره شوه لښکر د انګریز د فوځ په څوکۍ ورغله او هیڅ قصم پروا یې ونکړه چې چازونه بمباری کویل او یا دښمن په مشین ګن ډزی کوی خو جنوبي طرف نه د قعلې دروازی ته راورسیدل ځنی ځوانانو پکې د انګریز فوځ نه مشین ګنی او ټوپکی هوم په زوره واغستلی. دغه کې پلاټون کمانډر صوبیدار هوم وژلی شه. او ډیر فوځیان یې هوم اوژل او زخمیان یې کړه. دغه کې خبر بریګیډ کمانډر ته وشه چې حرکت کې راغي چې په توپ خانوں یې ډزی شروع کړی په لښکرو دغه کې صحر شه چې په وار وار به قبائلو حملې کولی او واپس به غرونو طرف ته تللې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګریزانو له دغه وخت کمک له نور فوځ راغی چې بار بار یې په فقیر علیینګار حملې وکړی خو فوځ ته څه کمیابې میلاو نه شوه. بیا فقیر علیګار د شموزو اتمانخېلو جرګه راوغوختله. ډیر وخته پوری د علیینګار فقیر د انګریزانو د تنګ کولو کوشش وکړو. ارتهر سونسن په خوله چې انګریزانو تسلیم کړه چې د لوی اکری مهم هغه منظر چې وو که ډیر نه وو خو په منځ کې ډیر خوفناک وو څه رنګه چې په امبیله جنګ کې سرنیول چمبر لین او ملاکنډ کې چې جنرل بائډن بلډ دغه خوفناک منظر لیدلی وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

حوالې

1. journal of the Royal Central Asian Society-Vol XIX- By The Royal Central Asian Society 1932 page 29-30-31
2. The Bombay Chronicle 8 Nov 1934
3. India in 1932-33 publish in 1934-page 5
4. India in 1934-35 printed by Simla 1937 Page 85-86-88-109-110-
5. Frontier and overseas expeditions from India Vol-1 - Government Monotype Press 1907- pages 412
6. An Official account of the Chitral expedition 1895 By W R Robertson- Calcutta: 1898 office of the superintendent of government printing India. page- 65-66-
7. A COLLECTION OF TREAIES ENGAGEMENTS AND SANADS RELATING TO INDIA NEIGHBOURING COUNTRIES by Aitchison C.U.-Vol 11- MITTAL PUBLICATIONS DELHI - Reprinted in India 1983
8. The Bombay Chronicle 28 June 1933-Publication date 1933-06-29
9. The Cyclopedia of India and of eastern and southern Asia third edition
10. Hayat Afghani, Muhammad Hayat khan
11. Record of the expeditions undertaken against the north west frontier tribes. compiled from the military and political dispatches lieu colonel McGregor's gazetteer by lieutenant colonel W.H. Paget Calcutta office superintendent of government printing 1874. pages 167-169-189-190-191
12. lumsden of the guides by sir peter stark lumsden G.R. Elsmie. page 110-111-112
13. Frontier and overseas expeditions from India Vol-1 - Government Monotype press 1907- pages 405 to 410
14. Frontier and Overseas expeditions from India. Vol 1. Supplement A. 1908 operations against the Mohmand's. pages 8 to 18 - 55
15. Accounts and papers. 65 volumes. session 29 January 1908 to December 1908. (pages 132-134-135-148- 150-151-
16. Accounts and papers 57 volume- 12- Military Operations in the north west frontier progress and condition session 8 February 1898 -12 august 1898. pages. 1-2-7-42-61-67-72-78-79-93
17. Frontier and overseas expeditions from India Vol-1 - Government Monotype press 1907- pages 399-400-401-402-403-404-405-406-412

(c) ketabton.com: The Digital Library

18. N.W.F.P Gazetteers. Peshawar District-Vol A-1931.Printed at the Civil and military gazette ltd by E.G. Tilt manager 1934- page 78-79

19. A COLLECTION OF TREATIES. ENGAGEMENTS AND SANADS.RELATING TO INDIA AND NEIGHBOURING COUNTRIES. Complied by C.U. AITCHISON B.C.S. VOL-11 -XI. Calcutta Superintendent government printing India 1909 -Pages 17-18-19

20. The Bombay Chronicle 25 November 1934

21. Summary of the principal events and measures of the viceroyalty of the earl of Minto volume 1- by government monotype press Simla 1910-page 8-12-66-77-

22. Reference (د غازي میرزمان خان ونډه - عبدرحمان زماني -ص ۱۳۹- ۴۶-۱۴۰)

23. Reference۶۶۶ محمد شفیع صابر-تاریـــخ صوبه سرحد- پاڼه

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library